

**“АЗИ, НОМХОН ДАЛАЙН ХИЛ ДАМНАСАН ЦААСГҮЙ ХУДАЛДААГ
ХӨНГӨВЧЛӨХ ТУХАЙ ЕРӨНХИЙ ХЭЛЭЛЦЭЭР” СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ
ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ**

Нэг. Хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл шаардлага

1.1. Хууль зүйн үндэслэл:

Монгол Улсын Их Хурлын 2010 оны 48 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал”-ын 3.3.2.1-д “Цахим засгийг хөгжүүлэх замаар төрийн алба, үйлчилгээг иргэндээ хандсан, үр нөлөөтэй, шуурхай, хэмнэлттэй болгоно”, 3.2.5.1-д “Цөөн зах зээл, цөөн нэр төрлийн бүтээгдэхүүний экспорт, импортоос хэт хамааралтай үндэсний эдийн засгийн эмзэг байдлыг бууруулна” гэж цахим засаглал, гадаад худалдаа, интеграцийн талаар баримтлах бодлогыг тодорхойлсон.

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын 4.2-т “эдийн засгийн тэргүүлэх салбаруудыг хөгжүүлж, экспортын баримжаатай эдийн засгийг бий болгох” зорилтын хүрээнд “Мэдээллийн технологийн салбарыг дэмжиж, эдийн засагт оруулах хувь нэмрийг нэмэгдүүлсэн байна”, бүс нутгийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх зорилтын хүрээнд 2030 он гэхэд “Монгол Улс бүс нутгийн эдийн засаг, худалдааны интеграцад нэгдэж, худалдааг хөнгөвчилнө”, 2050 он гэхэд “Бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагаанд идэвхтэй оролцогч болсон байна” гэж тус тус заасан.

“Алсын хараа-2050” урт хугацааны хөгжлийн бодлогын 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны 4.4.2 болон 4.4.16-д “Бараа, үйлчилгээг худалдах, тээвэрлэх, хянах, хөрөнгө оруулах, зах зээлд нэвтрэх нөхцөлийг ил тод болгох, бүртгэл ба мэдээллийн нэгдсэн системийг бий болгох, цаасгүй технологи нэвтрүүлэх, эрсдэлд суурилсан удирдлага ба хяналтыг бий болгох, Ази-Номхон далайн бүс нутаг дахь эдийн засаг, худалдааны интеграцад идэвхтэй оролцож, эдийн засгийн хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх замаар худалдааг нэмэгдүүлэх арга хэмжээ авах”-аар тусгасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 24 дүгээр тогтоолоор баталсан Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 3.1.10-т “Гадаад худалдааг дэмжсэн гаалийн үйлчилгээг хялбаршуулж, иргэдийг хууль бус, хуурамч бараанаас сэргийлэх, байгалийн баялгаас татварыг бүрэн хураахад чиглэсэн гаалийн

шинэчлэлийг үргэлжлүүлнэ”, 4.5.2-т “Эдийн засгийн гадаад харилцаанд тэргүүлэх ач холбогдол өгч, төр, хувийн хэвшлийн түншлэлд тулгуурлан экспортыг нэмэгдүүлэх, төрөлжүүлэх, гадаад худалдаанд тулгарч байгаа хүндрэлүүдийг багасгах, хөнгөвчлөх бодлогыг үргэлжлүүлнэ” гэж тусгасан.

Монгол Улс 2015 оноос Ази, Номхон далайн хил дамнасан цаасгүй худалдааг хөнгөвчлөх тухай ерөнхий хэлэлцээр (цаашид “Ерөнхий хэлэлцээр” гэх)-ийг батлах хэлэлцээний техникийн Ажлын хэсэгт орж ажилласан. Чингэхдээ Монгол Улсын ашиг сонирхолд нийцсэн заалтыг тус хэлэлцээрийн 14.3-т тусгасан нь хил дамнасан цаасгүй худалдаа, дамжин өнгөрөх тээвэр, нэг цонхны системийг хөгжүүлэхэд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага (НҮБ)-ын Ази, Номхон далайн эдийн засаг, нийгмийн комисс (цаашид “АНДЭЗНК” гэх)-ын гишүүн орнууд болон тус Комиссын Нарийн бичгийн дарга нарын газраас шаардлагатай дэмжлэг туслалцааг авах боломжтой болсон юм.

Энэхүү Ерөнхий хэлэлцээрт нэгдэн орох бэлтгэл ажлыг хангах хүрээнд АНДЭЗНК-оос “Монгол Улсын хил дамнасан цаасгүй худалдааны эрх зүйн орчин, техникийн бэлэн байдлын үнэлгээ”-г 2018 оны 11 дүгээр сард хийж гүйцэтгэсэн ба уг хэлэлцээрт нэгдэн орж, хэрэгжилтийг хангаснаар экспорт болон импортын зардал, хугацаа буурч, харин экспортын хэмжээг нэмэгдүүлэх боломжтой болохыг тогтоосон.

Түүнчлэн, Гадаад харилцааны яамнаас АНДЭЗНК-той хамтран “Хил дамнасан цаасгүй худалдааны асуудлаарх үндэсний зөвлөлдөх уулзалт”-ыг 2019 оны 5 дугаар сард Улаанбаатар хотноо зохион байгуулж, цаашид авах арга хэмжээний үндэсний төлөвлөгөөнд энэхүү Ерөнхий хэлэлцээрт нэгдэн орох асуудлыг тусгасан.

1.2. Нийгэм, эдийн засгийн шаардлага:

Дэлхийн банкны “Бизнес эрхлэхүй-2017” тайланд далайд гарцгүй хөгжиж буй орнуудын худалдааны зардал нь дамжин өнгөрөх орнуудтай харьцуулахад даруй хоёр дахин өндөр, тэр дундаа Монгол Улсын экспорт, импортын үйл ажиллагаанд зарцуулах хугацааг бусад далайд гарцгүй оронтой харьцуулахад илүү их болохыг дурдсан болно.

Худалдааны зардал өндөр байх нь улс орнуудын тэр дундаа далайд гарцгүй улсын дэлхийн зах зээлд өрсөлдөх чадварт сөргөөр нөлөөлдөг тул эл зардлыг бууруулах нэг чухал гарц нь худалдааг хөнгөвчлөх явдал юм. Тухайлбал, далайд гарцгүй хөгжиж буй орнууд Дэлхийн худалдааны байгууллага (цаашид “ДХБ” гэх)-ын Худалдааг хөнгөвчлөх хэлэлцээрт нэгдэж, хэрэгжүүлснээр гадаад худалдааны зардал 13.2%-15.5%-иар буурч, энэ хэмжээгээр тэдний өрсөлдөх чадвар дээшилнэ гэдгийг ДХБ, Эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллага (OECD) 2018 онд тооцоолжээ.

Түүнчлэн, АНДЭЗНК-ын 2017 оны судалгаагаар Монгол Улс зөвхөн ДХБ-ын Худалдааг хөнгөвчлөх хэлэлцээрийг хэрэгжүүлбэл худалдааны зардлыг 10 орчим хувиар, харин хил дамнасан цаасгүй худалдааг хөнгөвчлөх ерөнхий хэлэлцээртэй хамтатган бүрэн хэрэгжүүлэхэд 30 орчим хувиар тус тус бууруулж өрсөлдөх чадвараа сайжруулах, худалдааны хэлцлийн зардлыг жилд 133 сая ам.доллараар хэмнэх боломжтой гэж тооцоолсон.

НҮБ-ын 2019 оны судалгаанаас харахад Монгол Улсын цаасгүй худалдаа, хил дамнасан цаасгүй худалдааны арга хэмжээний хэрэгжилт нь бүс нутгийн болон дэлхийн

хэмжээний дундаж түвшингээс доогуур, Дэлхийн банкны "Бизнес эрхлэхүй-2020" тайлангийн "Хил дамнасан худалдаа"-ны өрсөлдөх чадварын үзүүлэлтээр 190 орноос 143 дугаар байранд оржээ. Эдгээр үзүүлэлт нь манай улс худалдааг хөнгөвчлөх механизмыг сайжруулах хэрэгтэйг харуулж байна. Иймд Монгол Улс энэхүү хэлэлцээрт нэгдэх нь худалдааг хөнгөвчлөх шаардлагад нийцсэн шийдэл болох юм.

Гадаад худалдааны бичиг баримтыг цахим хэлбэрт шилжүүлэн хэлэлцээрийн талуудтай харилцан солилцсоноор худалдааны зардал, цаг хугацааг хэмнэхээс гадна санхүүгийн хууль бус урсгал, татвараас зугтах, худал мэдүүлэх зэрэг явдлыг багасгахад ач холбогдолтой юм.

Хоёр. Хуулийн төслийн ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ:

Хуулийн төсөл нь нэг зүйлтэй байх бөгөөд 1 дүгээр зүйлд "Ази, Номхон далайн хил дамнасан цаасгүй худалдааг хөнгөвчлөх тухай ерөнхий хэлэлцээр"-ийг Монгол Улсын Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр соёрхон батлахаар боловсруулна.

Гурав. Хуулийн төсөл батлагдсанаар үүсэж болох нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн үр дагавар, хүрэх үр дүн, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний тухай:

Энэ хэлэлцээрийг соёрхон батлах тухай хуулийг баталснаар нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн аливаа сөрөг үр дагавар үүсэхгүй.

Монгол Улсын нэгдэн орсон ДХБ-ын Худалдааг хөнгөвчлөх хэлэлцээрийн олон заалтын шаардлагыг тухайлбал, "Бараа оруулах, гаргах, дамжуулан өнгөрүүлэхтэй холбогдсон үйл ажиллагааны журам" (10 дугаар зүйл), "Бараа олголт ба бүрдүүлэлт" (7 дугаар зүйл), "Хилийн хяналтын байгууллагуудын хамтын ажиллагаа" (8 дугаар зүйл)-г хангахад тус хэлэлцээр дэмжлэг болно. Түүнчлэн далайд гарцгүй хөгжиж буй орны хувьд энэхүү Ерөнхий хэлэлцээрийн хүрээнд боловсруулсан техникийн болон эрх зүйн загвар баримт бичиг, зааврыг үндэслэн хил дамнасан цаасгүй худалдааны туршилтын болон бусад төслийг хэрэгжүүлэх чадавхыг бэхжүүлэх, техникийн туслалцааны дэмжлэг авах боломж бүрдэнэ.

Энэхүү хэлэлцээрийн хэрэгжилтийг үндэсний түвшинд хангах зорилгоор цаасгүй худалдааны үндэсний хороо байгуулах буюу томилон ажиллуулах шаардлагатай ч тус хорооны үүргийг Худалдааг хөнгөвчлөх үндэсний хороо, эсхүл Нэг цонхны хороо, эсхүл ажлын хэсэг зэрэг одоо ажиллаж байгаа хороо, ажлын хэсэг, эсхүл байгууллага гүйцэтгэж болно.

Дөрөв. Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, түүнийг хэрэгжүүлэх зорилгоор цаашид шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох хуулийн талаарх санал:

Хуулийн төслийг Монгол Улсын Үндсэн хууль, Олон улсын гэрээний тухай болон бусад хууль тогтоомжид нийцүүлэн боловсруулна. Уг төсөлтэй уялдуулан цаашид шинээр боловсруулах, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох хууль байхгүй болно.